

3.2 Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om niet-structurele financiële tegenvallers op te kunnen vangen teneinde haar taken te kunnen voortzetten.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen weerstandscapaciteit en de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn gesloten. In schema:

Weerstandsvermogen:

Het weerstandsvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de financiële positie van de gemeente voor het begrotingsjaar zelf, maar ook voor de meerjarenramingen.

Beleid weerstandsvermogen

Wettelijk gezien moet de algemene reserve minimaal de benodigde weerstandscapaciteit bedragen. Door de gemeenteraad is 14 december 2015 besloten dat de minimumnorm van de algemene reserve wordt bepaald op de maximale incidentele risico's zoals in deze paragraaf worden berekend. Analyse van het gevoerde beleid voor het weerstandsvermogen vindt twee keer per jaar plaats; bij de begroting en bij de jaarrekening.

Analyse van het gevoerde beleid voor het weerstandsvermogen vindt twee keer per jaar plaats; bij de begroting en bij de jaarrekening.

Beleid reserves en voorzieningen

Op 14 december 2015 is de beleidsnota Reserves en voorzieningen 2015 vastgesteld. Deze beleidsnota geeft de spelregels weer hoe om te gaan met de reserves en voorzieningen. Hierbij zijn de volgende beleidsuitgangspunten vastgesteld:

1. Het aantal reserves en voorzieningen wordt zo beperkt mogelijk gehouden.
2. Voldoen aan eisen bij instellen nieuwe voorzieningen.

3. Voldoen aan eisen bij instellen nieuwe reserves.
 4. Op reserves wordt geen rente bijgeschreven.
 5. Resterend saldo (bij opheffing) reserves vloeit terug naar de algemene reserve.
 6. De reserves worden jaarlijks kritisch beoordeeld.
 7. Minimale startbedrag van een reserve bedraagt € 25.000.
 8. Reserve heroverwegen en eventueel opheffen indien gedurende twee jaar geen mutatie heeft plaats gevonden en/of lager is dan € 10.000.
- Bij alle uitgangspunten geldt dat de gemeenteraad hier van af kan wijken en middels een raadsbesluit anders kan besluiten.

Weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit: middelen waarover de gemeente beschikt/kan beschikken om niet-voorzijene financiële tegenvallers te dekken.

De hoogte van de weerstandscapaciteit wordt bepaald door de gehele of gedeeltelijke sommatie van reservecomponenten op de balans, zoals:

- De in de begroting opgenomen ruimte in de stelpost onvoorzijene uitgaven.;
- Het vrij aanwendbare deel van de algemene reserve.;
- De onbenutte belastingcapaciteit.;
- De stille reserves, zijnde die activa waarvan de boekwaarde lager is dan de werkelijke waarde en die direct verkoopbaar zijn.

Weerstandscapaciteit	Jaarrekening 2016	Begroting 2018
(bedragen x € 1.000)		
Weerstandscapaciteit exploitatie:		
Onbenutte belastingcapaciteit:	2.680	2.418
Onvoorzien	36	50
<i>Totaal structureel</i>	<i>2.716</i>	<i>2.468</i>
Weerstandscapaciteit vermogen:		
Resultaat	884	-294
Vrij aanwendbare reserves	9.022	7.991
Stille reserves	9.639	9.639
<i>Totaal incidenteel</i>	<i>19.545</i>	<i>17.336</i>
Totaal weerstandscapaciteit	22.261	19.804

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit is de capaciteit ten opzichte van de zogenaamde Artikel 12-normen. Uitgangspunt voor de tarieven rioolrechten, reinigingsheffingen en leges is dat ze 100%-kosten-dekkend zijn. Wanneer de OZB-capaciteit berekend wordt op basis van redelijk peil –dat wil zeggen de artikel 12 norm– dan bedraagt de onbenutte belastingcapaciteit maximaal € 2.418.000.

Stelpost onvoorziene uitgaven

In de begroting 2018 is de hoogte van deze post vastgesteld op € 50.000. Het bedrag dient voor het opvangen van tegenvallers of onverwachte uitgaven gedurende het jaar 2018.

Vrij aanwendbare deel van de algemene reserve

Het vrij aanwendbare deel van de algemene reserve is bij de jaarrekening 2016 hoger ten opzichte van de begroting 2018. Reden hiervoor is dat enkele geraamde onttrekkingen ten laste van de algemene reserve in 2017 plaatsvinden. Als voorbeeld hiervan kunnen worden genoemd de onttrekking van het resultaat van jaarrekening 2016 en het resultaat van de 1e Burap 2017. Ook komen de budgetoverhevelingen van 2016 ten laste van de algemene reserve in 2017.

Stille reserves

De in de materiële vaste activa begrepen stille reserves betreffen de (verpachte) landbouwgronden en niet-bedrijfsgebonden vaste activa bouwgrondexploitatie (diverse panden). Het opgenomen bedrag van € 9.639.000 is indicatief. Deze bezittingen zijn in principe verkoopbaar

maar niet à la minute. Deze bieden wel een mate van zekerheid voor de toekomst, maar zijn niet inzetbaar om directe risico's/lasten op te vangen.

Risico's

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de risico's die de financiële positie van onze gemeente kunnen beïnvloeden. Het inzicht in de potentiële risico's geeft een beter fundament voor het oordeel over de financiële positie.

Een risico kan worden omschreven als het gevaar voor schade of verlies door interne en/of externe omstandigheden. Omstandigheden waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen, omdat het niet mogelijk is een redelijke inschatting van het bedrag van de schade of het verlies te maken. Om een evenwichtig financieel beleid te voeren is het van belang dat periodiek een zo breed mogelijke analyse wordt opgesteld van de gevaren die kunnen leiden tot verstoringen van het (meerjarige) budgettaire beeld. Een risico-analyse, onderdeel van risicomangement, is hiervoor een geschikte methode.

Risico's kunnen worden ingedeeld in:

- Risico's voortvloeiend uit het eigen beleid.
- Risico's voortvloeiend uit het beleid van een andere overheid.
- Risico's voortvloeiend uit de samenwerking met andere gemeenten of instanties.
- Risico's voortvloeiend uit het doen/nalaten van derden.
- Risico's voortvloeiend uit voor de gemeente niet te beïnvloeden (autonome) ontwikkelingen.

Risico's voortvloeiend uit het eigen beleid

Onderwerp	Risicobeschrijving
Gemeentelijke bouwgrond-exploitaties (BGE)	In deze begroting is de grondexploitatie geactualiseerd. Bij alle lopende projecten zijn de risico's geanalyseerd. Hiervoor wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid en het vertrouwelijke scenario-overzicht. Daarin staat ook de berekening van de hoogte van de benodigde risicoreserve.
Maximaal risico	Kans
Op basis van de scenario-analyse is een risicoreserve bouwgrondexploitatie gevormd (zie paragraaf grondbeleid).	Mogelijk (Kans: 40 – 60%)

Risico's voortvloeiend uit het eigen beleid (vervolg)

Onderwerp	Risicobeschrijving
Saneringskosten gronden centrum Cuijk	De gemeente Cuijk heeft in het verleden twee panden verkocht in de Molenstraat aan een derde. De gemeente is een verplichting aangegaan voor de mogelijke kosten voortvloeiende uit de sanering van de grond.
Maximaal risico	Kans
€ 375.000	Mogelijk (Kans: 40 – 60%)

Onderwerp	Risicobeschrijving
Gewaarborgde geldleningen	De gemeente staat garant voor een aantal leningen. Deze gewaarborgde leningen betreffen de zorgsector (een lening) en diverse plaatselijke sport- en culturele verenigingen. De geldleningen in het kader van de sociale woningbouw worden primair gewaarborgd door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Het bedrag voor de achtervang bedraagt in 2018 € 60,3 miljoen. De risico's van de gemeente als achtervanger zijn gering. Het WSW kent een triple A-rating en er zijn een aantal andere zekerheden voordat de gemeente in beeld komt.
Maximaal risico	Kans
€ 1.250.000	Zelden (Kans: 10%)

Onderwerp	Risicobeschrijving
Arbeidsongeschiktheid bestuurders	Een arbeidsongeschiktheidsverzekering voor bestuurders is duur. Daarom is er voor gekozen geen verzekering af te sluiten. Hierdoor ligt het risico van kosten bij arbeidsongeschiktheid van bestuurders bij de gemeente.
Maximaal risico	Kans
€ 200.000	Onwaarschijnlijk (Kans: 20 – 40%)

Risico's voortvloeiend uit het beleid van een andere overheid

Onderwerp	Risicobeschrijving
Sociaal domein (Jeugdwet, WMO en P-wet)	In de kadernota 2018 is het beleidsvoornemen vastgelegd om te komen tot financiële ontschotting tussen de drie taakvelden in het sociaal domein. Dit betekent dat (mogelijke) overschotten binnen het ene taakveld worden ingezet voor dekking van (eventuele) tekorten in een ander taakveld. Hiermee is het risico gedeeltelijk gemitigeerd. Ten allen tijde zal er onzekerheid c.q. discrepantie bestaan tussen inkomsten van het rijk, de begrote budgetten en de daadwerkelijke uitgaven. Zeker gezien het feit dat het hier om open-einde regelingen gaat waarbij we niet exact kunnen voorspellen hoeveel aanvragen er jaarlijks worden gedaan.
Maximaal risico	Kans
€ 750.000	Mogelijk (Kans: 40 – 60%)

Risico's voortvloeiend uit de samenwerking met andere gemeenten of instanties

Onderwerp	Risicobeschrijving
Deelnemingen in gemeenschappelijke regelingen	De gemeente loopt financiële risico's in gemeenschappelijke regelingen. Voor zover daarvan sprake is worden deze toegelicht in de paragraaf 'verbonden partijen'.
Maximaal risico	Kans
€ 140.000	Onwaarschijnlijk (Kans: 20 – 40%)

Onderwerp	Risicobeschrijving
Taakstelling Werkorganisatie CGM	Het totaal van alle taakstellingen voor de werkorganisatie CGM betreft 2,7 miljoen waarvan structureel 2,2 miljoen is gerealiseerd in de afgelopen vier jaar. De restant taakstelling van ongeveer € 500.000 is moeilijker te realiseren omdat het verloop achterblijft bij de verwachtingen en omdat het feitelijk verloop niet altijd met interne kandidaten ingevuld kon worden. De verdere realisatie van de taakstelling dreigt te stagneren in 2018 en verder. Echter er zijn nog ontwikkelingen die de realisatie van de taakstelling positief kunnen beïnvloeden. Indien alle ontwikkelingen voor CGM negatief uitvallen lopen de deelnemende gemeenten een gezamenlijk risico van structureel € 500.000. Dit risico wordt als waarschijnlijk ingeschat.
Maximaal risico	Kans
€ 250.000	Waarschijnlijk

Risico's voortvloeiend uit het doen/nalaten van derden

Onderwerp	Risicobeschrijving
Naheffing Afvalinzameling	Tussen de Brabantse gewesten en gemeenten die contractspartij zijn van Attero Zuid B.V. bestond (bestaat) een geschil over naheffing vanwege te weinig aangeleverd brandbaar afval. Over dit geschil wordt een procedure gevoerd.
Maximaal risico	Kans
Vooralsnog is niet aan te geven of er een naheffing komt en hoe hoog deze zal zijn.	Mogelijk (Kans: 40 – 60%)

Risico's voortvloeiend uit voor de gemeente niet te beïnvloeden (autonome) ontwikkelingen
Niet van toepassing.

Kans en gevolg

Voor wat betreft de kans dat een risico zich daadwerkelijk voordoet, wordt uitgegaan van de volgende tabel:

Kans	waarde tussen	is gemiddeld
1. Zelden	0 – 20%	10%
2. Onwaarschijnlijk	20 – 40%	30%
3. Mogelijk	40 – 60%	50%
4. Waarschijnlijk	60 – 80%	70%
5. Bijna zeker	80 – 100%	90%

Door toetsing met de beschikbare middelen en het aanwezig financieel weerstandsvermogen kan een evenwichtiger beeld worden gevormd van de financiële positie van een gemeente en de ontwikkeling daarvan.

Inschatting risico's

Bij het inschatten van risico's is rekening gehouden met het maximale bedrag en de kans dat dit zich voor doet. Deze inschatting levert het onderstaande beeld op.

Risicoanalyse

Omschrijving risico	I/S	Max. risico in €	Kans	Berekend risico in €
Saneringskosten gronden centrum Cuijk	I	375.000	50%	187.500
Gewaarborgde geldleningen	I	0	10%	0
Arbeidsongeschiktheid bestuurders	I	200.000	30%	60.000
Gebouwenbeheer	I	100.000	90%	90.000
Sociaal domein (Jeugdwet, WMO en P-wet)	I	750.000	50%	375.000
Deelnemingen in gemeenschappelijke regelingen	I	140.000	30%	42.000
Taakstelling Werkorganisatie CGM	I	250.000	70%	175.000
Totaal incidentele risico's		1.815.000		929.500
Totaal structurele risico's		0		0
Benodigde weerstandscapaciteit				929.500

Conclusie weerstandsvermogen

Op basis van de geïnventariseerde risico's en de kansberekening dat deze zich daadwerkelijk voor zullen doen is berekend dat het benodigde weerstandsvermogen € 929.500 bedraagt. Er is op dit moment in de algemene reserve € 7.991.000 beschikbaar en de weerstandstands-capaciteit is berekend op € 19.804.000. Het weerstandsvermogen is daarmee ruim voldoende voor de opvang van de nu bekende risico's. Door de gemeenteraad is op 14 december 2015 besloten de minimumnorm van de algemene reserve te bepalen op de maximale incidentele risico's. Het bedrag dat hierbij behoort en zoals dit berekend is bij de risicoanalyse bedraagt € 929.500. De hoogte van de algemene reserves is daarmee toereikend.

Kengetallen

Conform BBV worden in de paragraaf weerstandsvermogen de volgende 5 kengetallen opgenomen:

- 1a. Netto schuldquote
- 1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
2. Solvabiliteitsratio
3. Grondexploitatie
4. Structurele exploitatieruimte
5. Belastingcapaciteit

De onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie wordt in deze paragraaf beoordeeld.

Beoordeling kengetallen

De genoemde kengetallen moeten altijd in samenhang worden gezien, omdat ze alleen in onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van de gemeente.

Kengetal	Realisatie 2016	Begroot 2017	Begroot 2018
Netto schuldquote	96%	71%	113%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	93%	68%	111%
Solvabiliteit	24%	23%	21%
Grondexploitatie	23%	17%	29%
Structurele exploitatieruimte	0,8%	1,7%	2,1%
Belastingcapaciteit	75%	76%	77%

Op basis van bovenstaande kengetallen is de financiële positie van Cuijk op orde. Daarbij wordt aangetekend dat de solvabiliteit als matig is geclassificeerd door een afname van het eigen vermogen en een stijging van de schulden. De begroting is in reël opzicht meer dan sluitend. Dit betekent dat de structurele lasten volledig gedekt zijn door de structurele baten. Om onvoorziene tegenvallers op te vangen zijn voldoende buffers aanwezig.

De gemeente Cuijk hanteert lage woonlasten voor haar burgers en kan deze nog fors verhogen voordat aan de artikel-12 norm wordt voldaan. De tarieven van de woonlasten mogen dan nog met 53% stijgen.

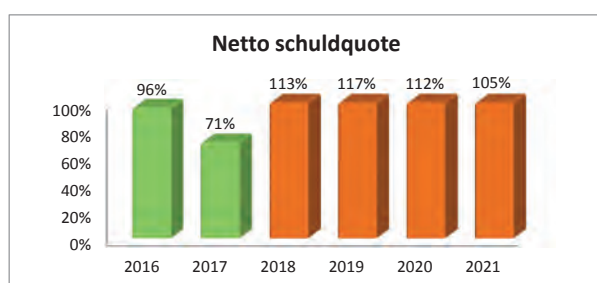
Hierna volgt een uitwerking per financieel kengetal.

1. Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast (schulden zijn grotendeels gebaseerd op de extrapolatie van de langlopende geldleningen) ten opzichte van de eigen middelen (de eigen middelen bestaan uit de overtollige middelen, anders gezegd het positief banksaldo) en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

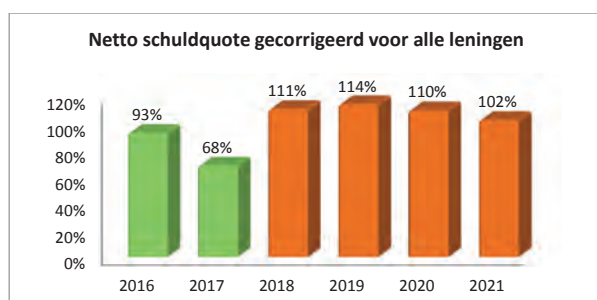
De berekening gaat ongeveer als volgt: trek de geldelijke bezittingen af van de schulden, het bedrag onder de streep is de netto schuld. Deel deze netto schuld vervolgens door de inkomsten. De uitkomst hiervan wordt uitgedrukt in procenten. De netto schuldquote bedraagt voor het jaar 2018: 113%.

Zie hieronder het verloop van de netto schuldquote:

De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen bedraagt voor het jaar 2018: 111%.

Hieronder het verloop van de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen:

De algemene landelijke normen die worden gehanteerd voor de netto schuldquote zijn de volgende:

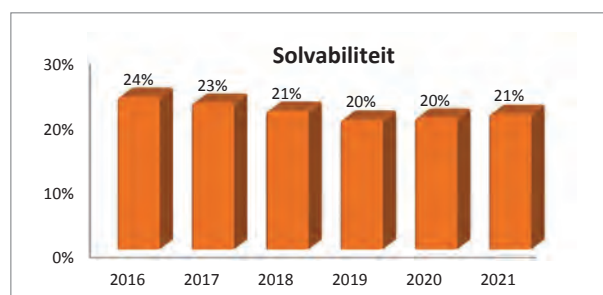
Voldoende	Tot 100%	Gezien de percentages van boven de 100% vallen deze in de categorie "matig". De schuld als aandeel van de inkomsten is redelijk op orde.
Matig	100% tot 130%	
Onvoldoende	Hoger dan 130%	

2. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen. Deze ratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is om aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

De solvabiliteit bedraagt voor het jaar 2018: 21%.

Zie hieronder het verloop van de solvabiliteitsratio:

De algemene landelijke normen die worden gehanteerd voor de solvabiliteitsratio zijn de volgende:

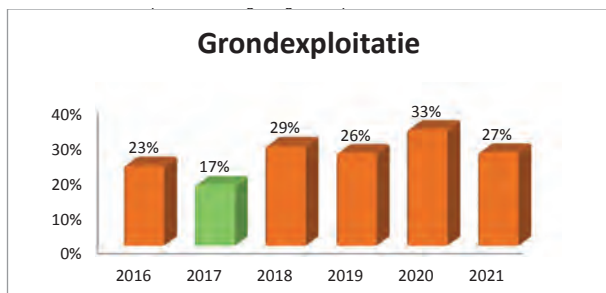
Vol- doende	Hoger dan 50%	De ratio geeft aan in hoeverre de gemeente aan haar lange termijn financiële verplichtingen kan voldoen. De solvabiliteitsratio van Cuijk is vanaf 2016 redelijk constant en komt in 2018 uit op een percentage lager dan 30%. Dit is matig volgens de algemene landelijke normen, de gemeente Cuijk zal deze ratio de komende jaren moeten monitoren.
Matig	20% tot 50%	
Onvol- doende	Lager dan 20%	

3. Grondexploitatie

Op de boekwaarde van alle gronden, dus zowel onderhanden werk en niet in exploitatie genomen gronden, is de verliesvoorziening in mindering gebracht. Daarmee wordt de economische waarde als balanswaarde getoond. Een hoog percentage duidt er op hoeveel van de jaarlijkse ontvangsten nodig zijn om de boekwaarde af te lossen.

Het kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. De grondexploitatie bedraagt voor het jaar 2018: 29%.

Hieronder het verloop van het kengetal grond-exploitatie:

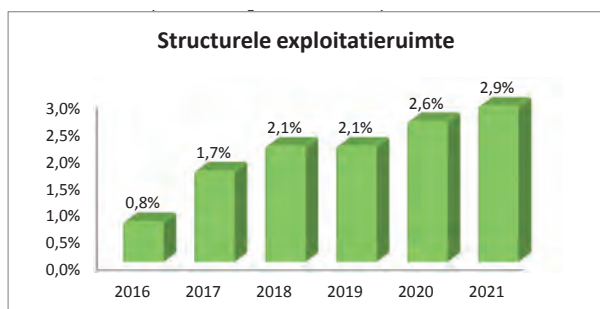
De boekwaarde van de gronden in bezit zegt niets over de relatie tussen vraag en aanbod van woningbouw dan wel m2 –bedrijventerrein. De boekwaarde van de gronden bedraagt in 2018 29% van de totale begrotingsomvang.

Voldoende	Lager dan 20%	Gezien het percentages van 29% in het jaar 2018 valt deze in de categorie "matig". De waarde van de grond ten opzicht van de totale baten is relatief groot.
Matig	20-35%	
Onvoldoende	Hoger dan 35%	

4. Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat er wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten. De structurele exploitatieruimte bedraagt voor het jaar 2018: 2,1%.

Hieronder het verloop van het kengetal structurele exploitatieruimte:

De algemene landelijke normen die worden gehanteerd voor het kengetal structurele exploitatieruimte zijn de volgende:

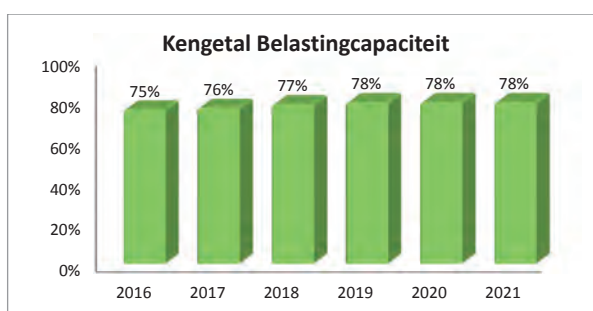
Voldoende	Hoger dan 0,6%	Het percentage van 2,1% geeft aan dat de structurele lasten lager zijn dan de structurele baten. De structurele exploitatieruimte in Cuijk is voldoende de afgelopen en komende jaren, de waarde van dit kengetal is hoger dan 0,6%.
Matig	0%	
Onvoldoende	Lager dan 0%	

5. Belastingcapaciteit

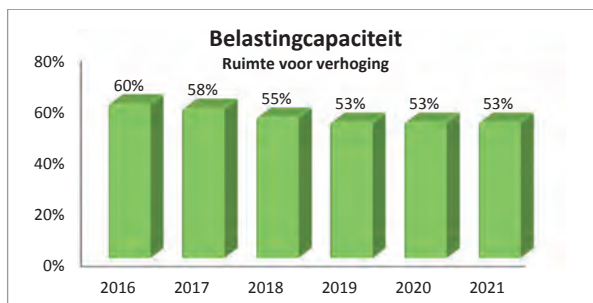
De belastingcapaciteit laat zien of een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen. Ook toont het de ruimte voor nieuw beleid doordat het laat zien waarmee de belastingen verhoogd kunnen worden (ruimte voor verhoging). Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde landelijke woonlasten. Het kengetal belastingcapaciteit bedraagt voor het jaar 2018: 77%.

De ruimte voor verhoging van de woonlasten bedraagt voor 2018: 55%

Hieronder het verloop van het kengetal belastingcapaciteit:

In de volgende tabel zien we de ontwikkeling in ruimte voor verhoging van de woonlasten:

De algemene landelijke normen die worden gehanteerd voor het kengetal belastingcapaciteit zijn de volgende:

Voldoende	Lager dan 95%	De gemeente Cuijk heeft nog ruimte om haar woonlasten te verhogen met ruim 55% voordat zij de hoogte van de artikel-12 norm hanteren. Voor Cuijk is hier dus nog veel ruimte voor verhoging. Dit is ruim voldoende volgens de algemene landelijke normen.
Matig	Van 95% t/m 105%	
Onvoldoende	Hoger dan 105%	